

Sanna Kurronen

TALOUS TEHOLLA

Viruksen tukahduttaminen on edellytys talouden toipumiseen

- Rajoitustoimet maksavat nyt Suomelle yli miljardi euroa joka viikko.
- Paras tukitoimi Suomen taloudelle olisi viruksen saaminen hallintaan, siksi terveydenhuollolle on pidettävä piikki auki.
- Suomen tukipaketissa suorien tukien osuus on kansainvälisessä vertailussa pieni.
- Julkisen talouden heikko tila muihin Pohjoismaihin verrattuna rajoittaa mahdollisia lisätoimia.
- Taudin hallinnassa on siirryttävä ripeästi testaa, eristä, jäljitä -strategiaan.
- Talouden elpymisen kannalta ratkaisevaa on se, kuinka nopeasti yritykset voivat palata normaaliin toimintaan, työntekijät työpaikoilleen ja asiakkaat liikkeisiin.

Valtioiden koronaviruspandemiasta johtuvien tukitoimien tarkoituksena on rakentaa silta yli yhteiskunnan pysähtymisen siten, että mahdollisimman moni yritys pystyisi jatkamaan sen jälkeen toimintaansa ja työpaikat pelastettaisiin.

Talouden toipumisen kannalta tärkeintä on se, että yhteiskunnan normaaliin toimintaan pystytään palaamaan mahdollisimman ripeästi.

Suomen julkisen talouden lähtötilanne on heikko suhteessa kilpailijamaihin. Kuitenkin taudin verraten myöhäinen eteneminen tarjoaa parhaassa tapauksessa mahdollisuuden muita ripeämpään paluuseen yhteiskunnan normaaliin toimintaan ja yksityisen talouden vetämään taloudelliseen elpymiseen.

Sama keinopaletti kaikkialla

Valtioiden käynnistämät elvytystoimet ovat länsimaissa olleet kaikkialla hyvin samantyyppisiä (ks. Taulukko 1 lopussa). Ensivaiheen toimilla on pyritty turvaamaan rahoituksen saatavuus ja yritysten likviditeetti takauksin sekä veroja ja veroluonteisia maksuja lykkäämällä. Lisäksi työttömyysturvaa on vahvistettu monin tavoin, jotta työttömäksi jäävien tai lomautettujen toimeentulo on turvattu. Rajoitustoimista kärsivien yritysten asemaa on pyritty helpottamaan myös suorilla tuilla esimerkiksi vuokran- tai palkanmaksuun. Toimet ovat pääosin määräaikaista, mutta tukia todennäköisesti jatketaan tarpeen mukaan rajoitustoimien jatkuessa.

Suomen keinopaletti on samankaltainen kuin muissa Pohjoismaissa, mutta suorien tukien osuus on pieni (ks. Kuvio 1). Suomen 15 miljardin paketti on kooltaan noin 6 prosenttia BKT:stä ja siten samaa kokoluokkaa Ruotsin ja Norjan pakettien kanssa. Tanskassa puhutaan lähes kaksinkertaisesta paketista suhteessa talouden kokoon. Osittain suorien tukien pienuus Suomessa johtuu lomautusjärjestelmästä, joka toimii automaattisena vakauttajana ja lisää työttömyysmenoja. Muissa Pohjoismaissa lomautustoimet ovat

osa tukipakettia. Esimerkiksi Ruotsi ja Tanska ovat maksaneet yrityksille palkkatukea irtisanomisten välttämiseksi. Ruotsissa noin neljännes suorista.

Suomessa tukien osuus on pieni.

Merkittävin suora tukierä Suomessa on yritysten työeläkemaksun tilapäinen alennus vuoden loppuun asti. Sekin tosin aiotaan periä täysimääräisenä takaisin korotettuna maksuina vuosina 2022–2025.

Norjassa suorien tukien osuus on muita Pohjoismaita suurempi. Norja on päättänyt katkaista rajoitustoimien kohteena olevien yritysten kiinteitä kuluja, kuten vuokria. Tämän tukipotin suuruus siis riippuu rajoitustoimien kestosta. Vain kuukauden kestäväillä sulkutoimillakin Norjassa suorien tukien osuus nousee selvästi suu-

rimmaksi Pohjoismaissa, vaikka myös Ruotsissa ja Tanskassa vuokratukea maksetaan rajoitustoimista kärsiville yrityksille.

Likviditeetin takaaminen tärkeintä

Suomessa kooltaan merkittävin tukitoimi on valtiontakaus yritysten lainoihin. Finnveran takaustavuita voidaan kasvattaa aina 10 miljardiin euroon asti. Toistaiseksi on kuultu lähinnä yritysten tyytymättömyydestä Finnveran takaaman rahoituksen korkeaan hintaan.

Vaikka tämän tukikanavan käyttö jäisi vähäiseksi, sen olemassaolo voi silti olla tärkeää. Finanssikriisin oppien mukaan likviditeetin turvaaminen kriisioloissa sekä pankeille että yrityksille on äärimmäisen tärkeää luottamuksen ylläpitämiseksi. Valtiontakauksilla on merkittävä rooli myös muissa Pohjoismaissa.

Työeläkemaksujen lykkäys on merkittävin yritysten likviditeettiä helpottava tukitoimi Suomessa. Myös muissa Pohjoismaissa verojen ja sosiaaliturvamaksujen lykkäykset ovat keskeisessä roolissa. Ruotsissa on mahdollista saada myös alkuvuonna maksettuja arvonlisäveroja sekä työnantajamaksuja takaisin yritysten kassakriisin helpottamiseksi.

Suomen vientimarkkinoilla elvytetään kunnolla

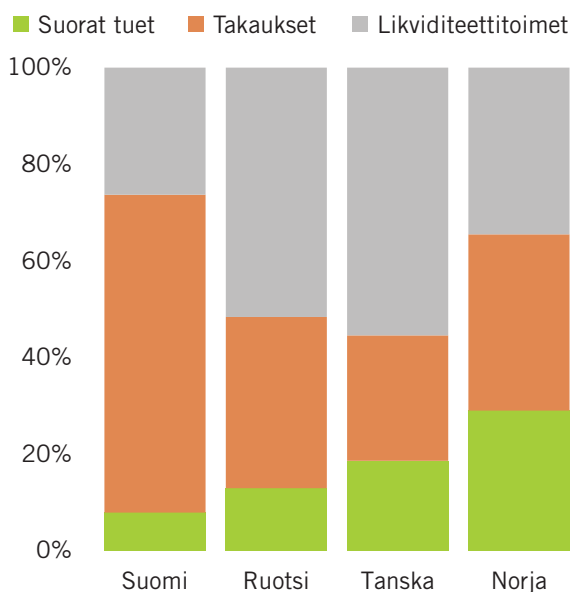
Globaalisti suurimmat tukipaketit ovat onneksi Suomen tärkeillä vientimarkkinoilla. Se saattaa helpottaa aikanaan Suomen viennin elpymistä.

Saksan 1 200 miljardin euron paketti on kooltaan jopa 34 prosenttia suhteutettuna bruttokansantuotteeseen (ks. Kuvio 2). Se koostuu kuitenkin Suomen tapaan pääosin takauksista, joten se voi lopulta jäädä paljon nyt indikoitua pienemmäksi. Vaikka Ruotsin tukipaketti ei toistaiseksi ole kovin suuri, vahva julkisen talouden tilanne antaa mahdollisuudet lisätä elvytystä Ruotsissa, mikäli talouskasvu uhkaa hyytyä liikaa.

Arvonlisällä mitattuna Suomen viennin tärkeimmät lopulliset kohdemaat ovat kuitenkin Kiina ja Yhdysvallat. Yhdysvaltojen 2 000 miljardin dollarin (noin 1 800 miljardin euron) tukipaketti on kooltaan noin 9 prosenttia maan bruttokansantuotteesta (ks. Kuvio 3).

Merkittävä osa paketista on suorita tukia, sillä maan heikkoa työllisyysturvaa kompensoidaan suorilla tuilla kotitalouksille ja myös pienyritys-

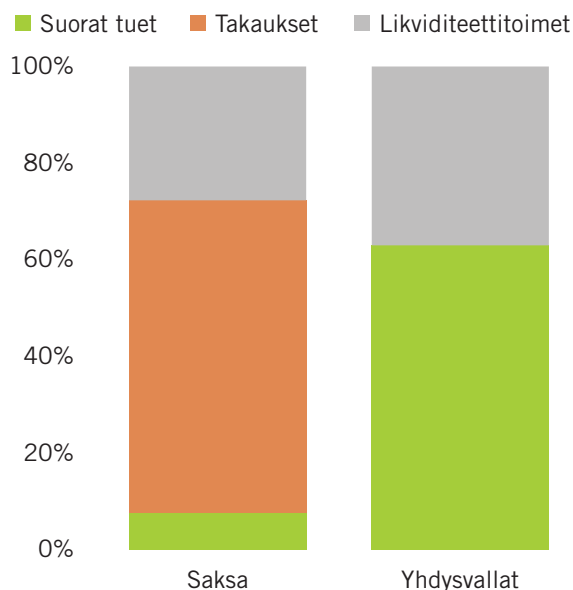
Kuvio 1. Tukipaketit Pohjoismaissa, rakenne (%)

Kuviossa ei ole mukana keskuspankin toimia tai valtion menolisäyksiä terveydenhoitoon.

Lähde: EVAn laskelmat.

Kuvio 2. Tuet kotitalouksille ja yrityksille, rakenne (%)

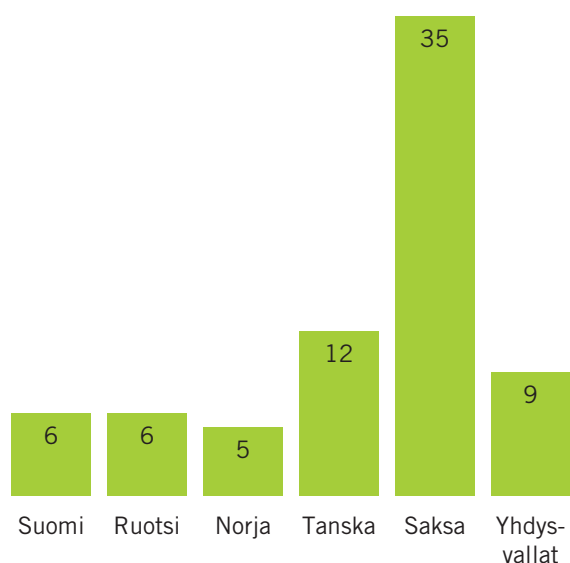

Kuviossa ei ole mukana keskuspankin toimia tai valtion menolisäyksiä terveydenhoitoon.

Lähde: EVAn laskelmat.

ten työllistämismahdollisuuksia tuetaan myöntämällä osittain anteeksiannettavia lainoja. Kiinassa ilmoitetut elvytystoimet ovat jääneet länsimaiden paketteja vaatimattommiksi. Kiinan yksityisen sektorin korkea velkaantuminen on jo vuosia huolettanut maan johtoa, joten elvytysmahdollisuudet ovat aiempaa rajallisemmat.

Kuvio 3. Valtion elvytyspaketti suhteessa BKT:hen (%)

Lähde: EVAn laskelmat.

Kiinan vaisu elvytys voi olla perusteltua myös siksi, että viime kuukausina menetetyt tuotannon nopea kirjitys voisi lisätä riskiä epidemian uudesta noususta Kiinassa. Sama haaste kohottaa myös länsimaita kesän aikana.

Niin pitkään kuin virus liikkuu tartuttamassa, ihmisten välisten kontaktien rajoittaminen on välttämätöntä. Tämä rajoittaa talouden kasvupotentiaalia, oli elvytys kuinka anteliaasta tahansa. Viruksen hallintaan saaminen olisikin tärkein tukitoimi Suomen taloudelle.

Terveydenhuollon menoja ei ole huomioitu näissä laskelmissa osana suorien tukien pakettia, mutta niiden kasvu väistämättä rajoittaa entisestään julkisen talouden muita elvytysmahdollisuuksia. Toisaalta nimenomaan terveydenhuoltoon on nyt satsattava, jotta muu talous voi toimia.

Pandemia alkoi levitä Suomes-

sa muuta Eurooppaa myöhemmin. Rajoitustoimet kyettiin siksi ottamaan käyttöön suhteellisen aikaisessa vaiheessa. Parhaassa tapauksessa Suomella on mahdollisuudet palata yhteiskunnan normaaliin toimintaan nopeammin kuin maissa, joissa pandemia on äitynyt pahaksi ja koettelee terveydenhuoltokapasiteetin rajoja.

Jokainen karanteeni viikko maksaa menetettynä arvonalisänä arviolta yli miljardin, joten suurten summat viruksen kurissa pitämiseen ovat perusteltuja. Laajalla testaamisella, sairaiden eristämällä sekä resurssien kohdentamisella tartuntaketjujen jäljittämiseen voidaan taloutta vaiheittain avata.

Viime kädessä Suomenkin taloudellisen elpymisen ratkaisee yritysten kyky pyörittää kannattavasti liiketoimintaa, investoida ja työllistää ihmisiä. Sen takia ensisijainen asia on päästä mahdollisimman pian eroon rajoitustoimista.

Karanteeni viikko maksaa miljardin.

Taulukko 1. Eri maiden hallitusten päättämät koronaviruksesta johtuvat taloudelliset uudet toimet

SUOMI	Tukipaketin suuruus 15 mrd. eur	6 % / BKT
<p>Suorat tuet yrityksille Työeläkemaksuja alennetaan tilapäisesti Työttömyyskassoja tuetaan Työeläkemaksujen lykkäys</p> <p>Takaukset ja lainat Finnveran takauskapasiteetin vahvistaminen yrityslainoja varten Valtiontakaus Ilmariselle Finnairin työeläkkeiden takaisinlainaukseen Valtion eläkerahaston sijoitus yritystodistuksiin</p>		
RUOTSI	Tukipaketin suuruus 27 mrd. eur	6 % / BKT
<p>Suorat tuet yrityksille Työnantajamaksujen, ennakonpidätysten ja arvonlisäverojen maksujen lykkäykset Vuokrakulujen korvaus yrityksille, joihin koronaviruksi on iskenyt (korkeintaan 50 prosenttia kuluista) Sairauspäivärahan karenssin poisto ja korvaukset ensimmäisen päivän sairauskuluista</p> <p>Takaukset ja lainat 70 prosentin takaus uusille yritysten pankkilainoille Vientiluottovaltuuksien laajentaminen ja rahastojen vahvistaminen</p> <p>Suorat tuet kansalaisille Lomautettujen palkkojen tukeminen korvaamalla kolme neljäsosaa lomautetun palkasta kolmasosan sijaan (työntekijälle 90 prosentin korvaus palkasta)</p> <p>Muut toimet Verohelpotukset ns. jaksotusvarauksen laajentamisen muodossa Kulttuurin ja urheilun tukeminen Lentoyhtiöiden tukeminen takauksilla Terveydenhuollon resurssien tuki</p>		
TANSKA	Tukipaketin suuruus 38 mrd. eur	12 % / BKT
<p>Suorat tuet yrityksille Irtisanomisuhan alla olevien tukeminen siten, että valtio maksaa kolme neljäsosaa palkasta (lomautukset) Työnantajamaksujen ja arvonlisäverojen maksujen lykkäykset Korkeintaan 80 prosentin kiinteiden kulujen korvaus yrityksille, jotka kärsivät erityisesti epidemiasta Täysi kiinteiden kulujen korvaus yrityksille, jotka on määrätty suljettaviksi</p> <p>Takaukset ja lainat Yritystilien katon nostaminen, jotta yritykset välttyvät negatiivisilta koroilta 70-prosenttinen lainatakaus isoille yrityksille, jotka kärsivät epidemian seurauksena</p>		

NORJA**Tukipaketin suuruus 13 mrd. eur****5 % / BKT****Suorat tuet yrityksille**

Kiinteiden kulujen osittainen korvaus yrityksille, joiden liikevaihto laskee merkittävästi

Käteistuki yrityksille

Tutkimuksen ja kehityksen rahoituksen kasvattaminen ja apurahojen tarjoaminen kasvuyrityksille

Työnantajamaksujen väliaikainen alentaminen

Lomautusten helpottaminen siten, että työnantaja maksaa 2 päivän palkan 15 sijaan kuukaudessa

Veronalennukset arvonlisäverokantoihin sekä lykkäykset verojen maksuun

Mahdollisuus vähentää tappiot verotuksessa

Lentoveron lakkautus

Takaukset ja lainat

Innovaatiolainojen lisääminen

Maksuhelpotuksia yrityksille korkotukirahaston kautta

Apuraharahaston perustaminen innovaatioympäristöille

Valtiontakaukset pienten ja keskisuurten yritysten pankkilainoille

Valtiolle mahdollisuus ostaa suurten yritysten joukkovelkakirjalainoja

Suorat tuet kansalaisille

Työttömyyskorvauksen maksatuksen pidentäminen

Sairauspäiväraha yksityisyrityksille

Ennakonpidätyksen lykkääminen

Työttömyystuen ennalta maksamisen mahdollistaminen

Muut toimet

Kotimaisten lentoreittien tukeminen

Suunnitelma lentoyhtiöiden tukemiseksi valtiontakauksilla

Tuki kulttuurille ja urheilulle

SAKSA**Tukipaketin suuruus 1 200 mrd. eur****35 % / BKT****Suorat tuet yrityksille**

Veronmaksun lykkäykset

Suora tukirahoitus pienille yrityksille, freelancereille, muusikoille, valokuvaajille, itsenäisille lääkäreille ja hoitajille

Lomautusten (Kurzarbeit) laajentaminen irtisanomisuhan alla oleviin siten, että valtio maksaa 60–67 prosenttia palkasta ja sosiaalimaksut korvataan

Takaukset ja lainat

Lainojen ja takausten tarjoaminen uudesta tukirahastosta isoille yrityksille

Rajoittamaton luotto-ohjelma pienille yrityksille

Muut toimet

Tärkeät yritykset voidaan kokonaan tai osin kansallistaa kriisin ajaksi

Vuokria ei saa enää irtisanoa, jos vuokralainen ei ole kykeneväinen maksamaan vuokria koronakriisin takia

ISO-BRITANNIA**Tukipaketin suuruus 370 mrd. eur****15 % / BKT****Suorat tuet yrityksille**

Valtio maksaa lomautettujen työntekijöiden palkoista 80 prosenttia kolmen kuukauden ajan

Veronmaksua lykätään vuoden loppuun

Suora rahallinen tuki pienille yrityksille

Pienten yritysten sairauskustannukset korvataan kahden viikon sairausjaksoon saakka

Takaukset ja lainat

Lainoja ja takauksia yrityksille

Suorat tuet kansalaisille

Kolmen kuukauden lainanlyhenysvapaa asuntovelallisille

Vuokra-asujia tuetaan Local Housing Allowance -tuen kautta

Suoran korvauksen hakemisen mahdollistaminen itsensätyöllistäjille

Muut toimet

Tuki Ison-Britannian julkisen terveydenhuollon järjestelmälle NHS:lle

YHDYSVALLAT**Tukipaketin suuruus 1 800 mrd. eur****9 % / BKT****Suorat tuet yrityksille**

Osittain anteeksiannettavien lainojen tarjoaminen pienille yrityksille

Työnantajamaksujen alennukset pienille yrityksille

Verohyvitykset yrityksille, joihin epidemia on vaikuttanut negatiivisesti

Takaukset ja lainat

Yritysten velkakirjojen ostot

Suorat tuet kansalaisille

Verovapaat korvaukset verohyvityksinä

Työttömyyskorvausten nostaminen

Asuntolainojen lainalyhennysten lykkäämisen salliminen

Omavastuun helpottaminen sairausvakuutuksissa

Hätärahointi lastenhoidon palveluiden tarjoajille

Muut toimet

Terveydenhuollon ja sairaaloiden tukeminen

Tuki rokotteiden ja kriittisten tarvikkeiden kehittämiseen, ostamiseen ja jakeluun

Kriisituki osavaltioille

Häätöjen kieltä liittovaltion tukemissa asunnoissa

ETELÄ-KOREA**Tukipaketin suuruus 76 mrd. eur****5 % / BKT****Suorat tuet yrityksille**

Pienten ja keskisuurten yritysten tukeminen verohelpotuksilla ja hätäapurahaston kautta

Takaukset ja lainat

Pienten ja keskisuurten yritysten rahoituksen helpottaminen lainoilla ja takauksilla sekä joukkovelkakirjamarkkinoiden helpotuksilla

Suorat tuet kansalaisille

Haavoittuvaisten ryhmien elinkustannusten helpottaminen

Verohelpotuksia valmiste- ja tuloveroihin

Tuki työntekijöille, joiden palkanmaksu viivästyy

SINGAPORE**Tukipaketin suuruus 36 mrd. eur****11 % / BKT****Suorat tuet yrityksille**

Tuloverojen maksun lykkäykset

Vapautus kiinteistöverosta eniten kärsineille hotelleille, ravintoloille ja kaupoille vuodelle 2020

Muille yrityksille kiinteistöveron helpotukset

Siltalainoitus yrityksille

Yritysrahoituksen helpottaminen

Vientiluottojen takaus

Ohjelma luottovakuutuksille

Lainapääoman tarjoaminen hyvälle ja kyvykkäille yrityksille

Turismin tukeminen

Taksien ja julkisen liikenteen tukeminen

Suorat tuet kansalaisille

Automaattinen tuloverojen siirto 3 kuukauden ajalta

Lähteet

Bundesministerium der Finanzen (2020). Corona-Schutzschild, <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Schlaglichter/Corona-Schutzschild/2020-03-13-Milliarden-Schutzschild-fuer-Deutschland.html>.

EY (2020). Highlights of Singapore's Resilience Budget 2020, https://www.ey.com/en_sg/tax/tax-alerts/highlights-of-singapore-s-resilience-budget-2020.

Finansministeriet (2020). Regeringen og alle Folketingets partier er enige om omfattende hjælpepakke til dansk økonomi, <https://www.fm.dk/nyheder/presmeddelelser/2020/03/regeringen-og-partier-enige-om-hjaelpepakke>.

Government.no (2020). NOK 100 billion worth of guarantees and loans in crisis support for businesses, <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/nok-100-billion-worth-of-guarantees-and-loans-in-crisis-support-for-businesses/id2693668/>.

Government.no (2020). New measures to curb the financial impacts of the coronavirus outbreak, <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/new-measures-to-curb-the-financial-impacts-of-the-coronavirus-outbreak/id2695404/>.

Government.no (2020). Large compensation scheme for culture, voluntary sector and sport, <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/large-compensation-scheme-for-culture-voluntary-sector-and-sport/id2693889/>.

Government.no (2020). Economic measures in Norway in response to COVID-19, <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/economic-measures-in-norway-in-response-to-covid-19/id2694274/>.

Gov.sg (2020). 4 ways the Resilience Budget is helping Singapore's businesses stay afloat, <https://www.gov.sg/article/4-ways-the-resilience-budget-is-helping-singapores-businesses-stay-afloat>.

Gov.uk (2020). Chancellor outlines new coronavirus support measures for the self-employed, <https://www.gov.uk/government/speeches/chancellor-outlines-new-coronavirus-support-measures-for-the-self-employed>.

Gov.uk (2020). Support for those affected by COVID-19, <https://www.gov.uk/government/publications/support-for-those-affected-by-covid-19/support-for-those-affected-by-covid-19>.

Ministry of Economy and Finance (MOEF) (2020). Tackling COVID-19 – Health, Quarantine and Economic Measures of South Korea, Development Finance Bureau.

The New York Times (2020). South Korea Coronavirus Cases Rise Steadily, More Financial Aid Expected, <https://www.nytimes.com/reuters/2020/03/29/world/asia/29reuters-health-coronavirus-southkorea.html>.

Nordea (2020). <https://e-markets.nordea.com/#!/article/56316/sweden-corona-watch-overview-of-measures-and-comments>.

Nordea (2020). <https://e-markets.nordea.com/#!/article/56456/denmark-economic-measures-to-tackle-the-corona-crisis>.

Nordea (2020). <https://e-markets.nordea.com/#!/article/56333/norway-economic-measures-to-tackle-the-corona-effect>.

Regeringen.no (2020). Nye tiltak for å dempe de økonomiske virkningene av koronavirusutbruddet, <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nye-tiltak-for-a-dempe-de-okonomiske-virkningene-av-koronavirusutbruddet/id2695404/>.

Regeringskansliet (2020). Ekonomiska åtgärder med anledning av covid-19, <https://www.regjeringen.se/sveriges-regering/finansdepartementet/statens-budget/ekonomiska-atgarder-med-anledning-av-covid-19/>.

SVT (2020). Regeringen presenterer stödpaket på upp till 300 miljarder kronor till näringslivet, <https://www.svt.se/nyheter/ekonomi/regeringen-presenterer-stodpaket-pa-upp-till-300-miljarder-kronor-till-naringslivet>.

Valtioneuvosto (2020). Hallitus tukee yrityksiä koronavirusitilanteessa – uusi rahoitusohjelma keskisuurille yrityksille, https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410877/hallitus-tukee-yrityksia-koronavirusitilanteessa-uusi-rahoitusohjelma-keskisuurille-yrityksille.

White House (2020). President Donald J. Trump Is Providing Economic Relief to American Workers, Families, and Businesses Impacted by the Coronavirus, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-providing-economic-relief-american-workers-families-businesses-impacted-coronavirus/>.

Kirjoittaja

Sanna Kurronen on EVA:n ekonomisti.

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää suomalaisen yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Arviot esittelevät ajankohtaisia ideoita ja keskustelunaiheita. Arvioiden kirjoittajat vastaavat esitetyistä mielipiteistä, jotka eivät välttämättä edusta EVAn kantaa.

Arviot löytyvät EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-074X (PDF)